S L A V I S T I C A

Ч.11

МИТР. ІЛАРІОН (ОГІЄНКО)

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СЛОВНИК

ПОЧАТКУ XVII-ГО ВІКУ.

An Early 17th Century

UKRAINIAN - RUSSIAN DICTIONARY

Накладом Української Вільної Академії Наук.

Вінніпег 1951

S L A V I S T I C A

PROCEEDINGS OF THE INSTITUTE OF SLAVISTICS
OF THE UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES
Editor-in-chief — J. B. Rudnyc'kyj
No. 11

METROPOLITAN ILARION

(Prof. Dr. I. Ohienko)

AN EARLY 17th CENTURY

UKRAINIAN-RUSSIAN DICTIONARY

A PAGE FROM THE HISTORY OF UKRAINIAN
CULTURAL INFLUENCES ON RUSSIA

Published by the Ukrainian Free Academy of Sciences

Winnipeg, Man. 1951

SLAVISTICA
ПРАЦІ ІНСТИТУТУ СЛОВ'ЯНОЗНАВСТВА
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
За редакцією Я. Б. Рудницького
Ч. 11

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН
(Проф. Д-р. І. Огієнко)

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СЛОВНИК

ПОЧАТКУ XVII-ГО ВІКУ

Із історії культурних впливів України на Московію.

Накладом Української Вільної Академії Наук
Вінніпеґ 1951

Printed by:
The Christian Press, Ltd., 157 Kelvin St., Winnipeg, Canada.

I.

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКІ ДАВНІ КУЛЬТУРНІ ВЗАЄМИНИ.

I.

Київ — мати культури всієї Руси.

Коли в XII ст. велика й могутня Київська Держава, що звалася Руссю, стала втрачати свою єдність, то разом з цим стала розбиватися й єдність старої київської культури. Осередок давньої східньо-слов'янської культури тримався головно середнього Подніпров'я, стисліше — землі полянської, Великого Князівства Київського. Стан цієї культури, як для свого часу, був дуже високий, — значно вищий, ніж досі вважала це наша наука. За останнього часу робиться багато археологічних розкопів, і вони дають рясний матеріял великої ціни, який належно висвітлив показний стан української культури за часів Київської Держави. Появилася довга низка дуже цінних наукових праць, що глибоко дослідили стародавню нашу культуру.[1]

Син Великого українського Князя Володимира Мономаха, Юрій Довгорукий, хоч і покинув був Київ і пішов працювати на любу йому північ, і став князем Суздальсь-

---

1. Напр., История культуры Древней Руси. За редакцією Н. Н. Воронина, М. К. Каргера та М. А. Тихановой. Видання Академии Наук СССР. Загальна редакція акад. Б. Д. Грекова і проф. М. І. Артамонова. Том I: Материальная культура, Москва, 1948 р., 484 ст. і 285 малюнків. Том II: Духовная культура. — Б. А. Рыбаков: Ремесло Древней Руси, видання Академії Наук СССР, 1948 р., 792 ст., 144 малюнки. У цих працях подано довгі десятки нових цінних праць з досліду всіх ділянок культури стародавньої України. Звичайно, всі ці праці освітлюють історію Київської Держави тільки з своєї російської точки зору. — Усю цю свою працю я підпираю свідченнями головно російських учених, — нехай чужинці говорять про нас.

ким, проте остаточно не поривав ще з Києвом і захоплював його кілька разів збройною рукою, і в Києві ж і помер 1157 р. Зовсім іншого наставлення були обидва сини Юрія, Андрій Боголюбський (1110—1174) та Всеволод II (†1212), онуки Володимира Мономаха: вони зовсім порвали з політикою свого батька, — і вже розбудовували тільки саму північ, князівство Володимиро-Суздальське, і пильнували закладати там новий центр Руси, будучу Московію, і з півночі керувати всією Руссю. І єдина Русь остаточно розпалася тоді в XII—XIII ст. на окремі уділи, і на півночі розпочалася вже своя історія Руси-Московії.

Довгий час Київ був матір'ю не тільки "городів руських", але й матір'ю руської культури їх. Помандрувавши на північ, онуки Володимира Мономаха, міцно засівши в свойому Володимиро-Суздальському князівстві, пильнують обома руками переносити київську культуру на північ. Це саме роблять і інші удільні князі, і по всіх закутках Руси починає творитися нова місцева культура, що з бігом часу сильно зростає на старій київській основі. І правдиво твердить дослідник цієї культури проф. Н. Н. Воронин: "За XII століття руське мистецтво пережило той же процес феодального дроблення, як і сама Руська Земля. Єдине русло мистецтва часу Київської Держави розпадається на низку обласних потоків. По нових феодальних центрах виростають свої художні школи, які відбивають свої місцеві умови й смаки. Цей новий етап розвитку руської культури й мистецтва був історично обумовлений, і мав свої додатні сторони. Кожна обласна школа розвивалася з одного загального джерела,—київського художнього наслідця. Але тепер воно глибше просякає в глибину народу, стає набутком багатьох далеких від Подніпров'я земель. Ширячись разом зо всім багатством київської традиції вширину й глибину, київське насліддя будило до життя все нові й нові сили, які всюди виявляли велике багатство й різноту народньої творчости різних країв Руси".[1]

Археологічні розкопки, зроблені останнього часу по всіх землях колишньої величезної Держави Володимира Великого (†1015) та Володимира Мономаха (†1054), наочно переконали, що Київ справді був матір'ю культури

1. Н. Н. Воронин: "Слово о полку Игореве и русское искусство XII — XIII вв. Див. "Слово о полку Игореве" за редакцією В. П. Адріанової-Перетц, Москва, 1950 р. ст. 323.

всіх руських земель за XI — XIV віки. Північно-руські землі не тільки взяли з Києва свою правлячу князівську династію Мономаховичів, — вони присвоїли собі й стару назву Київської Держави "Русь", і довго з замилуванням і пієтизмом ставилися й до джерела своеї культури, — культури київської. Київ довгі віки був культурним Сіоном для всієї Руси, а духовий центр цієї культури, Києво-Печерська Лавра з другої половини XI-го віку стає правдивою зорею цієї культури, що сяяла на всю Русь.

Власне кажучи, Київ ніколи не переставав бути матір'ю культури для всіх східньослов'янських земель.1

Татари в XIII ст., литовці в XIV і XV ст., поляки з XVI ст. досить сильно перешкоджали поширенню київської культури на північ, де наші Мономаховичі заклали велику Московію, перешкоджали, але спинити його не могли. Правда, в XV ст. вплив київської культури на північ помітно спинився, викликаний тяжкими історичними подіями.

З бігом віків зерна київської культури, які Мономаховичі посіяли на півночі, давши спочатку щедрий врожай, таки підупали, захиріли, бо зв'язок з київською культурою, хоч і не спинявся ніколи, але ставав все меншим, аж поки зовсім не змалів. На півночі виросла Московія, де верх взяли свої місцеві первні, зо своєю місцевою культурою, опертою на своєму народові. Але традиційний пієтизм до Києва, як до колиски державности й культури всієї Руси, ніколи не спинявся, бо він усе підогрівався високою патріотичною старою всеруською ідеологією таких українських творів, як "Слово о полку Ігореві" 1187 р., як Київський та Галицько-Волинський Літопис і ін., що позосталися безсмертні в українській духовій культурі аж до нашого часу.

II.

Стара московська культура була нижчою від української.

Поменшання зв'язків північної Московії з Києвом провадило до занепаду московської культури, що особливо

1. Недодержання власне такого погляду на історію стародавньої української культури — це основна недостача останнього альбому Проф. Вол. Січинського: Українська культура. Історик української культури, а особливо архітектури, обов'язаний досліджувати українські впливи в Новгороді, Пскові, Володимирі, Суздалі й інших містах, бо всі вони культурою своєю сильно пов'язані з Києвом.

вже помітно в XV ст. На Москві завжди витворювалися своєрідні перешкоди, які замикали її саму в себе, й ставали на дорозі до її культурного розвою. Шкіл не було, та й на саму науку там поглядали скоса, вважаючи її за дияволів плід. Україна ввесь час рвалася до Европи, й мала з нею реальні зносини ще з Х-го віку, — сама давала Европі, що могла дати, і від неї брала, що могла взяти. Навпаки, Московія оточила себе непрохідною залізною завісою ще з давнини, а це перешкоджало їй належно культурно зростати.

Духовенство на Московії було зовсім малої освіти, про що маємо багато свідчень різних чужинців, що пробували там. А Духовенство завжди було основою освіти свого народу. Відомий Архиєпископ Новгородський Геннадій (1484-1504) в кінці XV-го віку так скаржиться на темноту в Москві: "От — пише він — приведуть мені мужика на посвяту: я дам йому читати Апостола, а він і ступити не вміє. Я дам йому Псалтиря, а він і тут насилу бреде. Я його прожену, а на мене за це скаржаться: "Земля, кажуть, такая... Не можемо роздобути людини, щоб грамоти знала". І б'ють мені чолом: "Пожалій, господине, звели навчати". Я накажу йому проказувати ектенії, а він і до слова пристати не може. Ти йому одне, а він тобі друге. Накажу йому вчитися азбуки, а він посидить трохи, та й втікає геть"...[1] На Духовенстві за старих часів стояла вся культура, а хіба такі духовні, про які пише сам Архиєпископ, культури не підіймуть.

Про низький стан московської культури за XVI ст. маємо багато найрізніших свідчень. Загально відомий церковний Стоглавий Собор 1551 р. торкнувся цієї болючої справи, і в розділі 25 своїх постанов міцно наказав, щоб кандидати, яких висвячують на священиків, бодай би грамоти вміли... Але й самі отці Собору не сподівалися, що це можна здійснити. В постанові читаємо: "Ми — казали кандидати на священиків — навчаємося в своїх отців або в своїх майстрів, а більше нам учитися нема де. Скільки отці наші й майстрі вміють, за тим і нас навчають"... "А отці їхні й майстрі — насмішкувато додає постанова Стоглаву — самі мало вміють, та й навчатися їм нема де".

Такою ж була освіта в Московії і за пізніших часів.

---

1. Н. Костомаровъ: Русская исторія въ жизнеописаніяхъ. Спб. 1888 р. вид. 3, ст. 329.

Навіть за XVII-го віку значного поліпшення не помітно, і, як і давніше, на науку дивилися, як на "ісконного врага чоловічеського роду, — диявола"[1]

Західньої европейської науки в Московії боялись і тікали від неї. Склалася навіть така приповістка: "Кто по латыни научился, тотъ съ праваго пути совратился".[2]

Року 1660-го на Москві скоїлась така пригода, що порушила всю Москву, і яка влучно малює, як там ставилися до Европи й західньої науки. У царського боярина Ордина-Нащокина був син Воїн. Це був розумний, талановитий юнак, в якого вчителями були бранці з Польщі, і власне вони закохали свого учня до Европи й західньої культури. І скінчилося не добре: в лютому 1660 р., коли цар послав молодого Нащокина в Лівонію, то він "своровал": утік за кордон учитися...

Це була нечувана провина, це була велика зрада, — втекти за кордон... Бідний батько з горя та з досади подався на димісію, й чекав від царя смертної кари...

"Тишайший" цар Олексій Михайлович лютував і звелів наказати батькові Нащокину: "Щоб про сина свого конче дбав, щоб його зловив і приставив до царя, а за це цар йому видасть 5, 6, а навіть 10.000 рублів. А коли таким чином сина дістати не можна, то щоб батько Афанасій Нащокин... збавив би (отруїв!) сина там"...[3]

Так легко було виїхати з Москви в Европу на науку... Неперехідна залізна заслона міцно оточувала Московію.

У XVII ст. на всю Росію була тільки одна друкарня, в Москві, та й та друкувала самі церковні книжки. Для читання мільйонам росіян нічого не друкувалося.

Людині з освітою тяжко було жити на Москві, тому не диво, що запрошений до Москви з Афону монах Максим Грек (1480-1556), людина високої европейської освіти, хутко попав у підозріння та до в'язниці, де й просидів більше 20 років... Свого часу цар Борис Годунов (1598-1605) послав в Европу на науку 30 молодих людей; юнаки школу покінчили, але додому вернувся тільки... один...[4]

---

1. П. Морозовъ: Феофанъ Прокоповичъ, Спб. 1880 р. ст. 49.
2. Там само, ст. 34.
3. С. Соловьевъ: Исторія Россіи. Спб. 1861 р. т. XI ст. 93-97.
4. Д. Иловайскій: Исторія Россіи. 1890 р. Москва, т. III ст. 363.

Ще й наприкінці XVII-го віку, року 1698-го цар Петро I скаржився Патріярхові: "Священики в нас грамоті мало вміють. Коли б послати їх на науку в Київ до шкіл".[5]

Але на Москві, сидячи за міцними мурами, не бачили своїх недостач. Справжньої школи в Москві довго не було, та там і мало розуміли потребу її.[6] Славний Київський Митрополит Петро Могила ще року 1640-го писав цареві московському Михайлу Федоровичу, що на Москві дуже потрібно завести шкільну науку, і коли б цареві було це вгодно, то Митрополит обіцяв прислати в Москву своїх учителів із Києва. Але цар не прийняв мудрого предложення Київського Митрополита.[7]

На Москві рішуче відкидали потребу більшої, особливо західньої, науки. В одному рукописові 1643 року читаємо таку поуку для юнаків: "Аще кто ти речетъ, вѣси ли всю философію? И ты єму рцы: еллинскихъ борзостей не текохъ, ни с мудрыми философы не бывахъ, — учуся книгамъ благодатнаго закона, аще бы мощно моя грѣшная душа очистити от грѣхъ".

Академік А. Пипін дає таку загальну характеристику московського життя, — в ньому були "церковний фанатизм, ворожнеча до науки, упертий застій, моральне одичавіння та ожорсточення".[8]

Так низько стояла культура старої Московії в порівнянні з культурою України. Такі наукові дослідники, як акад. А. Пипін, проф. А. Архангельський, проф. П. Морозов, проф. Н. Петров, акад. В. Перетц, проф. В. Ейнгорн і десятки інших великих учених російського походження своїми науковими працями переконливо показали, що українська культура за всі віки, аж до віку XIX-го була вищою від культури московської.[9]

III.

Українська книжка в Московщині.

Довгий час Київ був також матір'ю книжок руських, — книги писалися головно в Києві, і звідси мандрували

5. П. Морозовъ, там само, ст. 61.

6. А. Пыпинъ: Исторія русской литературы, т. II ст. 260, 314.

7. А. Пыпинъ, там же, ст. 260.

8. Там само, ст. 380. Це свідчення росіянина.

9. Докладне порівняння культури української й московської див. у моїй праці: Українська культура, Київ, 1918 р., вид. 2-ге Ляйпціґ, 1923 р., — цитую навмисне твори головно російських учених.

по всіх землях широкої Руси. Так, напр., знаменита Остромирова Євангелія 12 травня 1056 року написана в Києві[10] дияконом Григорієм для Новгородського посадника (намісника) Остромира. Так звана Архангельська Євангелія 1092 р. так само написана в Києві, але попала далеко на саму північ, до міста Архангельська, звідки й її випадкова назва.[11]

Книжкова література старої Руси-України була показна й велика, і майже вся вона, чи то в оригіналах чи в копіях, перемандрувала й на північ. Бібліотеки катедральних соборів та бібліотеки князівські, поскільки ми їх знаємо, не були малими, і в них київська книжка завжди високо цінилася й стояла напереді.

Тяжкі історичні події, напр. Татарщина XIII-го віку, допровадили до того, що київська рукописна книжкова література в більшості своїй або загинула, або пересунулась на північ, і тому всі старші українські пам'ятки XI-XII віків опинилися на півночі, на Московщині, напр. великої наукової вартости Святославові Збірники 1073 і 1076-го років.

Українська рукописна книжка це з самого свого початку була сильно мандрівною, — розвозилася по всіх руських краях. Написане в Україні знамените "Слово о Пълку Игоревѣ" 1187 року рано попало на північ, де його велична й палка патріотична ідеологія, — єдність руських земель і країв,*—припала всім до смаку, й там воно не раз переписувалося. За час Татарщини в половині XIII-го віку багато українських книжок перемандрували на спокійнішу північ, і це зберегло їх від загибелі. З XIII-XIV віків на півночі, в Московії рясно повставали різні манастирі, які завжди старанно виловлювали цінні київські книжки, або робили собі відписи з них.

Старі рукописні українські книжки писалися мовою церковнослов'янською, яку на півночі досконало розуміли, тому не було жодної перепони для поширення київсь-

---

10. Див. Н. Волковъ: О не-новгородскомъ происхожденіи діакона Григорія, писца Остромирова Євангелія, "Журн. Мин. Нар. Пр." 1897 р. кн. XII.

11. Проф. Іван Огієнко: Пам'ятки старо-слов'янської мови X-XI віків, Варшава, 1929 р., ст. 132-139. Взагалі, всі стародавні рукописні українські багатства й досі "переховуються" головно в Москві та в Ленінграді.

* Див. Митр. Іларіон: Вічність ідеології "Слова о полку Ігореві", "Слово Істини" 1950 р. ч. 36.

ких книжок по Московії, — і тому так багато стародавніх українських рукописних книжкових скарбів опинилося на півночі. Ось оця рукописна українська книжка створила славу нашій київській культурі, і вона ж протоптала широку дорогу і для української книжки друкованої вже в віках XVI і XVII-му.

Українське друкарство розпочалося ще року 1491-го друками славного Швайпольта Фіоля в Кракові.[1] І скоро по тому друкарні стали ширитися по всіх містах України, продукуючи велике число цінних книжок.[2] Усі ці книжки XV—XVI—XVII віків широко розходилися по всьому слов'янському світі, по широкій Росії особливо.

Друкарство в самій Москві розпочалося рано, бо ще року 1564-го, але скоро на довгий час спинилося. Москва продукувала головно богослужбові книжки. Навпаки, з українських друкарень виходили книжки, крім богослужбових, також для читання широких мас вірних. Ось тому своїм змістом книжки з України були великою новиною в Московщині, і сильно тягли до себе всіх цікавих та освічених людей. І наші книжки скоро розходилися по всьому Московському Царству. Книжки до побожного читання, книжки церковні, шкільнні підручники, наукові твори, збірники проповідей, словники й т. ін., — усе це сунуло на Москву з України й знаходило там зацікавленого читача. І навіть і тепер сливе що й не знайдете в Росії архіва чи бібліотеки, чи помітнішої церкви, де б не було якоїсь старої української книжки.[3] На цих книжках звичайно писалися записи господарів книжки, і вони показують, що українська друкована книжка XVI—XVII віків вкрила всю Росію. Скажемо, написи на книжці "Небо Новоє" 1665 р. Архимандрита Іоаникія Галятовського показують, що її читала не тільки вся Україна, але й Москва, Володимирщина, Астраханщина, Вологда, Великий Устюг і ін. міста.[4]

Повно українських друкованих книжок було по бібли-

---

1 Митрополит Іларіон: Перший друкар українських книжок Швайпольт Фіоль, Холм, 1944 р. Див. ще "Слово Істини" 1949 р. ч. 21.

2 Див. мою монографію: Історія українського друкарства. Львів, 1925 р. 418 ст.

3. Проф. И. Шляпкинъ: Св. Димитрій Ростовскій, Спб. 1891 р. ст. 131.

4. И. Огіенко: Отраженія въ литературѣ "Неба Новаго", Київ, 1912 р. ст. 3-6.

отеках царів, Патріярхів, Єпископів, бояр, не мало було їх і в звичайних любителів побожного читання. До нашого часу збереглися описи деяких бібліотек XVII-го віку, і з них ми бачимо, як на Москві охоче читали українську книжку.[1] З цієї причини Архимандрит Киево-Печерської Лаври Інокентій Гізель довго клопотався, щоб скасували мито на книжки київського друку, коли їх перевозять у Москву.[2]

Українську книжку в Москві шанували й охоче читали, хоч не все розуміли. Року 1667-го з наказу великого государя розіслали по Єпархіях книжку Чернігівського Архиєпископа Лазаря Барановича: "Мечъ Духовный" 1666 р., і звелено було брати за неї по 3 карб.[3] Требник Київського Митрополита Петра Могили 1646 р. був сильно поширений по Москві, і, скажемо, навіть Архиєпископ Холмогорський Афанасій виконував чини за цим київським Требником.[4]

Цікаво, що навіть книжки, писані тогочасною українською літературною мовою, цебто з великою домішкою живих українських слів, так само ширилися по всій Московії й знаходили собі прихильних читачів. Так, напр., священик XVII ст. міста Орла, автор "Статира", зве "Учительное Євангеліє" 1619 р. Архимандрита Кирила Транквіліона Ставровецького († 1646 р.) "світильником", і пише, що він витвердив цю українську книжку напам'ять. Він розповідає, що цю книжку він знаходив де в кого з своїх орловських парафіян, яким ця книжка дуже подобалась.[5] Сам московський Патріярх Яким (1673—1690) читав цю книжку року 1675-го людям у церкві.[6]

Патріярх Адріян покликується в одній справі 1699 року на українську книжку, — "Миръ съ Богомъ" 1669 р. Інокентія Гізеля.[7]

Твори киянина Данила Тупталенка, українського письменника, пізніше Митрополита Ростовського Димитрія

---

1 И. Шляпкин, там само, ст. 124-126, 72-74.

2 Моск. Арх. Мин. Зак. справ. Грамоти Малоросс. ч. 414 (399).

3. И. Шляпкин, там само, ст. 126.

4. Там само, ст. 127-129.

5. Проф. А. С. Архангельскій: Изъ лекцій по исторіи русской литературы. Казань, 1913 р. ст. 129.

6. И. Шляпкин, там само, ст. 124.

7. Там само, ст. 129.

(1651—28. X. 1709) широко розійшлися по всій Росії. Скажемо, його "Руно Орошенное" мало 8 видань, і виписки з нього знаходимо по багатьох старих московських збірниках.2

Я не буду тут перераховувати, які саме українські книжки попали на Москву, бо цього й зробити не можна. Усі наші книжки сунули на північ, а особливо твори Л. Зизанія, П. Беринди, М. Смотрицького, І. Гізеля, Петра Могили, Л. Барановича, К. Ставровецького, І. Галятовського, А. Радивиловського, і багатьох-багатьох інших.

Але тогочасної літературної української мови в Московії мало хто розумів, тому рано почали перекладати на мову російську потрібні твори багатьох українських письменників.1 Це саме довело до того, що рано, ще на початку XVII-го ст. появився й українсько-російський словник, про що пишу далі.

IV.

Гоніння на українську книжку.

Українці рано почали сунути на Москву, бо ще з найдавніших часів; власне кажучи, наплив українців на північ ніколи не спинявся. З XVI-го віку наплив цей збільшується, а в XVII ст. він стає дуже великим. Москва бачила культуру українців, й охоче приймала їх до себе на службу, добре платячи, а це завжди тягнуло українців на північ. Кращі люди на Москві, що визначалися освітою, завжди дружилися з українцями, шанували й боронили їх в разі потреби. Такими особливо були: Патріярхи Никон та Адріян, сам цар Олексій Михайлович, боярин Ртищев, Сильвестр Медведев, князь Василь Голицин, царівна Софія, цар Федір і багато інших. Правда, багато кому за цю дружбу з українцями доводилось під поганші часи зазнати й клопоту; скажемо, коли р. 1656-го судили Патріярха Никона, йому пригадали й його приятелювання з українцями.

Ставлення до українців в Москві часто мінялося, — їх то сильно шанували, то навпаки — переслідували. Ук-

---

2. И. И. Огієнко: "Руно Орошенное" св. Д. Ростовскаго, Київ. "Универс. Изв." 1912 р. Перероблена й доповнена ця праця перевидана в "Записках Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету" 1920 р. т. II.

1 И. Шляпкин: Св. Д. Ростовскій, ст. 132-133.

раїнці в Москві завжди були новаторами, завжди перед вели у всяких новинах та реформах. Це були культурні дрожчі, і не дурно заскорузла Москва часто дивилася на них косим оком. Тому не диво, що на Москві українців не завжди любили, і звичайно зизом дивилися її на їхню науку.

Особливо велике підозріння стало падати на українців, коли вони опинилися під Польщею, — їх завжди підозрівали в нахилі до католицтва. І коли українець попадався в руки консерватистів, мав не малі клопоти, як то, скажемо, трапилося 1561 р. з черцем Яковом Кам'янчанином, що на 20 літ попав до в'язниці за свою "еретицьку науку".[1]

В Україні часто хрестили дітей через обливання водою, а на Москві тільки через погруження в воду. І це спричиняло українцям великі клопоти, коли вони попадали на Москву. Дійшло аж до того, що Московський Собор 1620 року постановив виходців з Польщі та з Литви, цебто головно українців та білорусів, перехрещувати...[2] Року 1629-го прибув до Москви старець-чернець Варсонофій; він не міг ніяк пригадати собі, як його хрестили, і тому, для певности, звелено було охрестити його на старість удруге...[3] І доходило аж до того,, що українців не впускали до церкви й не дозволяли ховати на цвинтарях, — ховали при цвинтарях, як іновірців...

Та проте Київ увесь час мав славу слов'янських Атен, — славився своїми школами та наукою. І не мало росіян їздили до Києва навчатися. Але таким відважним не завжди минало це безкарно. Так, десь 1651 року двоє росіян-юнаків виїхали до Києва по науку, і з цього приводу зняли в Москві велику бучу. На юнаків скаржилися: "Поїхали вони довчатися в київських ченців латини, а як навчаться й вернуться, підуть від них клопоти. Треба не допустити їх до Києва й повернути назад". Накинулись навіть на отця духовного цих юнаків: "Не пускай їх, Бога ради, бо Бог відплатить за це душі твоїй"...[4]

Але українські книжки все ширилися по Москві, і во-

---

1 Проф. Д. И. Абрамовичъ: Къ литературной дѣятельности мниха Камянчанина, 1913 р. Див. рец. І. Огієнка в "Україні" 1914 р. кн. І.

2. И. Шляпкин, там само, ст. 100.

3. "Русская историческая библіотека", т. II ст. 601-602, уся справа.

4. А. Пыпинъ: Исторія русской литературы, т. II ст. 262-263.

ни переживали там таку ж долю, як і українці, — то їх забороняли, то їх поважали. Так, 1 грудня 1627 року в Москві засудили "Учительное Євангеліє" Кирила Ставровецького, бо в ній "знайшлося багато єресей та суперечностей". Засудили й інші книжки цього автора. З наказу царя Михайла та Патріярха Филарета звелено було "ті книжки позбирати й на огні попалити, щоб та єресь та смута в світі не була". І до того міцно наказали, щоб на будуче ніхто не купував книжок українського друку.[1]

Але заборона ця нічого не допомогла, і книжки таки ширилися по Московії. Накази проти українських книжок видавали й пізніше, напр. 1672-го року, але з таким же успіхом.[2]

Коли Московським Патріярхом став Яким, він люто виступив проти українців і їх книжок. Він бачив, як уся Росія зачитувалась українськими книжками, і почав їх лякатись. І Патріярх настояв, щоб на Московському Соборі 1690-го року таки осудили багато українських книжок, ніби боронячи московський народ "отъ прелести латинскія, еже кіевскія новыя книги утверждаютъ". І Собор засудив твори українських письменників XVII ст.: Петра Могили, К. Ставровецького, І. Галятовського, Л. Барановича, А. Радивиловського й інших. Собор осудив українські книжки, й наклав на них "проклятство и анафему не точію сугубо и трегубо, но и многубо"...[3]

Проте ані анатема, ані паління не спинило українських книжок, і число їх на Москві все більшало та більшало, і українські книжки охоче читались та не рідко щиро поважались. І дивнеє диво, — року 1690-го на київського "Требника" Митрополита Могили наклали анатему, а вже через два роки, р. 1692-го Холмогорський Архиєпископ Афанасій, близький приятель Патріярха Якима, виконував церковні треби за цим Требником.[4]

І українські книжки таки ходили по всій широкій Московії, і їх читали. Книжки ширилися, бо по всьому Московському Царству ширився вплив української культури.

З половини XVI-го ст. в Україні народилася нова лі-

---

1 Собраніе Государственныхъ Грамотъ, т. III ч. 77.

2. В. Эйнгорнъ: Книги Кіевской и Львовской печати въ Москвѣ въ третью четверть XVII вѣка, "Книговѣдѣніе" 1894 р. кн. IX-X.

3. Проф. П. Морозовъ, там само, ст. 60.

4. Проф. И. Шляпкинъ: Св. Димитрий Ростовский, ст. 129.

тературна мова, в якій перевагу мали вже ознаки живої народньої мови.[1] Цієї мови, звичайно, на Москві вже мало розуміли, а тому конче потрібний був якийсь українсько-російський словник, який допомагав би зрозуміти українську книжку.

Безумовно, старовина знала не один який українсько-російський словник, але це все були словники рукописні, що легко загибали. Український учений Павло Житецький видрукував словника другої половини XVII-го віку: "Синоніма Славенороссская", — це словник української літературної мови XVII-го століття з церковнослов'янськими поясненнями. Словник рукописний, українського письма, 185 листів.[2] Ось зразки цього словничка: чуприна власы, драбина лѣствица, дуже зѣло, дякую благодару, зараз абіє, збоже жито і т. ін.

Тепер знайшовся другий українсько-російський словник, але значно старший, — десь початку XVII-го століття, складений росіянином.

---

1 Див. про це монографії: Проф. Іван Огієнко: Українська літературна мова XVI-го ст., Варшава, 1930 р., т. I-II, ст. 520+192. Див. також Митрополит Іларіон: Історія української літературної мови, Вінніпег, 1950 р., 382 ст.

2. Словника цього передрукував П. Житецький в додатку до своєї праці: Очеркъ литературной исторіи малорусскаго нарѣчія въ XVII вѣкѣ, Київ, 1889 р. Див. "Кіевская Старина" 1888 р. кн. VIII

II.
"АЛФАВИТ ІНОСТРАННИХ РІЧЕЙ"
V.
Алфавит початку XVII-го ст.

У моїй приватній бібліотеці під ч. 6574 зберігається рукописний т. зв. Азбуковник чи Алфавит: "Книга, глаголемая А л θ а в и т ъ, содержащая в себѣ толкованіе иностранных рѣчей, иже обрѣтаются во святых Книгах не преложены на русскій языкъ". Цю книгу я набув 1937 року з бібліотеки п. Густава Векслера в Білостоці, від його доньки Ірини Марцинковської. В XVIII в. Алфавит цей належав П. Соловцову, про що на оправі є такий запис: "Московской Академіі студентъ Петръ Вакуловъ сынъ Соловцовъ". Пізніш ця книга попала до бібліотеки добре відомого свого часу любителя старовини Сулакадзева, що 8 лютого 1817 року поробив у ній багато дописок та записів, але зовсім новим письмом початку XIX-го ст., див. ст. 56б, 57, 249, 273, 306 і ін.

Подібні Словники старшого часу, що звалися Азбуковниками чи Алфавитами, вже відомі в науці. Напр. Лавровський в "Учен. Зап. 2 отд. Акад. Наук" т. VII вип. 2 дав "Толкованіе неудобь познаваемымъ рѣчамъ" XIII-го віку. А Сахаров у своїх "Сказаніях" т. II дав Азбуковника 1431 року. Отож, Алфавити повстали дуже рано, і спершу були малого змісту. Багато переписувачів цієї книги були й редакторами її, так що новий список Алфавита ставав усе повнішим. Дійшло аж до того, що до Алфавиту почали вносити багато матеріялу, який зовсім не відповідав його заголовкові й первісній цілі, — дати вияснення тих чужих слів, що в св. Книгах позостаються не перекладені, і таким власне є вже й наш Алфавит. Розуміння святих Книг спочатку охоплювало тільки Книги Св. Письма, книги біблійні, а вкінці, як у нашому Алфавиті, це вже вся стародавня благочестива література, — при стародавній назві прийшов новий зміст,[1] а сама книжка обернулася в енциклопедію стародавньої науки.

Наша книга — це список з якогось старшого примірника, про що ясно свідчать часті помилки в словах, лег-

1 Нажаль, відсутність потрібного матеріялу не дає мені можливости порівняти мій Алфавит з попередніми, старшими такими ж книгами. Див. ще **А. К а р п о в ъ:** Азбуковники или Алфавиты иностранныхъ рѣчей по спискамъ Соловецкой Библіотеки. Казань, 1877 р.

Мал. 1. Вихідна (початкова) сторінка Алфавиту нормальної величини. Мистецькі рамці п'ятифарбові: темночервона, яснозелена, жовта, біла й чорна. Титул у рамцях червоною фарбою (кіновар). Перший рядок т. зв. в'язь (в'язане письмо), а саме: КНИГА ГЛМАЯ АЛФАВИТ. Див. відчитання на ст. 18.

ко пояснювані списуванням; про це свідчить і часте вживання ь зам. ъ (сербизм), що було на Сході не рідким у XVI, або ще й на початку XVII-го віку.

Наш Алфавит повстав десь зараз по 1596-му році, певне — в першій четвертині XVII-го віку. На це вказує те, що автор Алфавита трохи використав Словника (Лексиса) Лаврентія Зизанія 1596-го року, якого він часто цитує на полях своєї праці, як Граматика, напр. ст. 55, 272, 273, 323б, 334, 342, 352 і багато ін. На ст. 374 говориться про Обрѣтеніє мощей Св. Гурія, Архиєпископа Казанського, та Св. Варсонофія, Єпископа Тверського, а це було теж 1596-го року. Додам іще, що на передній окладинці олівцем написано письмом XVII-го віку: "...7191 году апрѣля 24 дня", — це буде 1683 рік.

Ані Граматика Мелетія Смотрицького 1619-го року, ані Лексикон Памви Беринди 1627-го року не цитуються в Алфавиті ані разу. Коли б цей Алфавит складався по виході цих праць у світ, праць важливих і загально відомих, автор його конче використав би їх так само, як він використав Лексиса Лаврентія Зизанія. Отже, наш Алфавит повстав десь поміж 1596 — 1619 роками, чи трохи пізніше.

Філіґрань чи водний знак на папері Алфавіта ясно видний, — це якась тварина з людським обличчям, що має два великі роги, чотири ноги й хвіст, і всі вони кінчаються кружками. Під твариною рівнораменний хрест, а під ним три круги. На жаль, я не маю можности покористуватися якимсь хронологічним альбомом водних знаків, а тому й не можу окреслити часу нашої філіґрані.

Алфавит писаний в чвірку, писаний на грубому папері початку XVII-го ст., усіх листів 381. Алфавит починається з л. 47, а всі попередні листи згинули. Книга в стародавній оправі XVII-го віку, шкура й дуб, з гарними витисками; оправа зроблена була чи не в Польщі. На оправі, на внутрішній стороні її, є записи письмом XVII-го віку. На самому кінці книги якась інша рука XVIII-го віку на семи доданих листках вправлялася в передачі церковнослов'янського тексту польськими літерами, але з російською вимовою: w narodie, wiecznyj, spodobil, poznati і т. ін.; г завжди як **h**: Boh, Hospod і т. ін. Тут же письмом уже XVIII в. записаний вірш церковнослов'янською мовою.

Письмо нашого збірника — московське півуставне письмо, але воно має в собі не мало скорописних бу-

ков; букви з рясними закрутами, притаманними московському скорописному письму, а також письму півуставному, що вже нахиляється до письма скорописного. У цьому письмі багато винесених над рядок буков, а самі букви часто мають по кілька форм. Напр. буква **я** має чотири форми: 1. стародавню юса малого; 2. стародавню йотованого **а**, — ця форма завжди на початку слова; 3. з першої форми (стародавнього юса малого) повстала нова вже форма сучасного нашого друкованого **я**, що завжди панувала в східньослов'янському письмі, головно в Україні, і 4. нова московська форма, повстала з йотованого **а** з гачком догори зліва направо; ця форма в XVII ст. знана тільки в письмі московському, але в XVIII віці, в час політичного московського впливу на Польщу, вона була занесена в Галичину й позосталася там і сьогодні, а чистоукраїнська форма **я** (як **я** друковане) виперла на Московії її власне гачкувате **а** й запанувала по всьому Сході. В чистоукраїнському львівському письмі XVII-го віку ніколи не було **я** на взір сучасного гачкуватого **а**. Див. мал. 3, — на ньому подане гачкувате **я**.

Усе письмо нашого Алфавиту московської форми, напр. чотирикутне **в** (українське завжди на взір грецької тети); скорописне **д** з хвостиком додолу вліво, а **б** з хвостиком догори, але вліво й т. ін. (Цікаво зазначити, що й ці форми **д** та **б** добре відомі в сучасній Галичині).

У письмі великих буков не рідка грецька форма для **н**, **с**, **у** і ін. (Див. мал. 2).

М о в а всього Алфавиту — російська літературна мова XVII-го ст., цебто церковнослов'янська з помітним впливом живої російської мови. Наголоси скрізь чисто російські. Сама мова завжди зветься "русскій языкъ", слова даються "по руски", як то звичайно було на той час.

П р а в о п и с звичайний церковнослов'янський початку XVII ст. На кінці слів часто маємо **ь** замість **ъ**, а це в'яже з XVI століттям (пор. це саме в правопису "Слова о полку Ігореві"). Так званого юса великого в нашому рукописові зовсім нема.

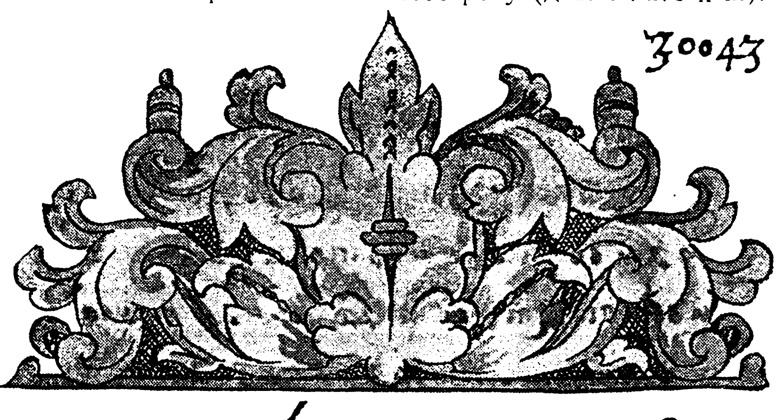
Форма **ъ** часто дуже близька до **ь**, так що розрізнити їх трудно.

Наш рукопис гарно п р и к р а ш е н и й. На початку книжки мистецька рама фарбами, в якій подано заголо-

1. Див. про це докладніше в моїй статті: "Форма писаного українськогя я" в "Слові Істини" 1951 р. ч. 44.

вок її. А далі на початку кожної окремої букви дано фарбовані заставки. Взагалі словник на кожну букву — закінчене ціле (див. мал. 1 і 2).

На полях рукопису старанно позазначувано джерела, звідки береться те чи інше слово, яке тут пояснюється. Джерела такі: біблійні Книги Старого й Нового Заповіту, книги Св. Отців, стародавні твори: Кузьма Індикоплов, Патерик Скитський, Палея, Олександрія, Хронограф, Ліствиця й т. ін.,—усе головне з давньої літератури. Часто наводяться, як джерело, твори Максима Грека (1480 — 1556), що працював в Москві й позоставив по собі й граматичні твори. Часто подається "Грамматикія" або "Лексисъ" Лаврентія Зизанія 1596 року (див. ст. 273 й ін).

НАЧА́ЛО ПИСМУ

Мал. 2. Мистецька заставка на л. 343, нормальної величини, в три фарбі: темночервона, яснозелена й жовта. Сторінка зазначена 30043, це 343.

VI.

Зміст Алфавита.

Алфавит — це, так би сказати, московська енциклопедія стародавнього знання. Друкована вона свого часу не була, але відома в багатьох рукописних примірниках, — видно, читали Алфавита залюбки. Матеріял подається тут подвійний: більша частина — чужі слова грецькі, ла-

тинські, гебрейські, старослов'янські, українські й ін., друга частина — виясненння-оповідання історичні, географічні, зоологічні, ботанічні, мінералогічні, богословські, граматичні (їх досить багато), а це робить наш збірник енциклопедичним словником стародавньої науки.

Науковий рівень вияснень навіть на свій час не високий. Ось, скажемо, що тут на ст. 80 читаємо про Британію: "Вританія єсть остров, в длину 1000 верстъ, а в ширину 300 верстъ, а живутъ в нем два рода велики: первый родъ калидони, второй родъ меане. Пребывают си на горахъ дивіих, і в поляхъ пустыхъ, градовъ и жилищ не имѣютъ, но преходятъ от мѣста на мѣсто, нази и не обувени, земли не пашутъ, но питаются паствиною воловъ и овощіемъ, а царя над собою не имѣютъ" (див. мал. 3). Такого ж самого характеру й інші виясненння, напр. граматичні, але про них подам в окремій статті.

В Алфавиті багато описів звірів, птахів, гадів і т. ін., описів часто дуже живих і влучних. Ось, напр., опис крокодила, з якого повстала наша поговірка: "Крокодилові сльози" (лист 184б): "Кордилъ (цебто крокодил) єсть звѣрь водный, хребетъ єго аки гребень, хобот змієвъ, глава василискова. А єгда иметъ человѣка ясти, тогда плачетъ и рыдаетъ, а ясти не останетъ. И главу от тѣла оторвавъ, зря на ню, плачетъ, а хоботом біетъ, на них же разгнѣвается. А єгда зинетъ, то весь уста бываетъ".

Українська частина займає в Алфавиті окреме місце, — на кінці кожної букви, перед виясненням власних імен на цю букву. Звичайно на полях проти цих слів зазначається їхнє джерело, напр. Граматика (Лаврентія Зизанія 1596 р.), але цитується частіше Лексис, а не Граматика, що був при ній.

При багатьох словах зверху їх червоним чорнилом зазначено їх чужоземне походження (часто неправильно), напр.: слово латинське (ла.): велбити, доконай, досконалий, оѳера, танець, трапили, труна, й багато ін.; римські (ри.): бурмистръ, оѳира; еллінські (елл.): зрадливоє, оѳеровали; грецькі (г.): купа, магистратусъ, магниѳикосъ, марграбій, оѳера; литовське (ли): валечний; татарські: гецы (герцир) й т. ін.; позначені ще слова: арабські, жидівські, єврейські, сербські, вірменські й ін.

Наш Алфавит цікавий і цінний тим, що в ньому до "иностранных рѣчей" внесено багатенько (понад 300) слів українських, головно з Зизанієвого Лексиса 1596-го року, та з інших українських видань, чого не бувало в поперед-

в

вританія, есть остров, в длину
а верстъ, а в ширину т. верстъ
а живутъ в немъ два рода ве
нии: Первый родъ каледони.
второй родъ меане. пребываю(т)
ни на горахъ диких, и в поляхъ
пустыхъ, градовъ и жилищ
не имѣютъ. но преходятъ с мѣ
ста на мѣсто, нази и необувѣ
ни, земли не пашутъ, но пита
ются паствиною воловъ, и ово
щіемъ, а царя над собою не имѣ
ютъ: в ... жерцах,

Мал. 3. Із листа 80-го уривок нормальної величини про Вританію (Британію). Зразок московського півуставного письма початку XVII-го ст. (письмо з нахилом до скоропису). Між іншими формами, маємо тут московське ю, написане як о з гачком вгорі вправо (див. рядок 5 вгорі: пребывают, рядок 2-ий здолу: над собою); маємо тут і звичайне часте московське я, написане як а з гачком вгорі вправо (див. рядок 6-тий згори: и в поляхъ), уживане й досьогодні в письмі Галичини. Форма д завжди з хвостиком додолу, а в б хвостик часом вгорі наліво (див. рядок 5 здолу: необувени). Відчитання див. на ст. 23 цієї праці.

ніх Азбуковниках. Це дуже цікава риса в історії нашої культури: в XVI — XVII віках українські книжки так сильно поширені були в Московії, що повстала конча потреба внести незрозумілі українські слова до свого московського Алфавита. Усі ці слова я виписав з Алфавита, й подаю їх тут за алфавитом нижче.

Використовуючи Зизанієвого Лексиса 1596 року, наш Алфавит часом просто "вивертає" його. Спосіб користання видно хоча б з оцих прикладів:

Лексис 1596 р.:	**Мій Алфавит:**
Забрало — паркан.	Паркан — забрало.
Кощунство — жарт.	Жарт — кощунство.
Зижду — будую.	Будую — зижду.
Бѣдство — срокгость, и тыж потужност в мовѣ.	Срокгость — бѣдство или потужность в молвѣ.
Лестецъ — волоцюга, тулач, зрадца.	Волоцюга — льстецъ, или ласкатель, или похлѣбуяй.

Ось іще приклад, як наш Алфавит часом цитує Зизанієвого Лексиса 1596 р. У Зизанія на ст. 30 — 30б читаємо: "Талантъ — вага, важачая 60 фунтов, которіи праве як вколо приносят 8сот корон, то єстъ чирвоных золотых французких, великій талант маєт в собѣ 80 фунтов". На л. 334 — 334б Алфавита це перекладено: "А в Грамматикѣ и во Алѳавитѣ о семь писано сице: Талантъ имать 60 ѳунтовъ, а золотых в немь червонных французжских 800, а великій талантъ имать 80 фунтовъ". Звертає тут нашу увагу, що Зизанієва фонетична форма "чирвоных" перероблена на етимологічну "черванных" (червен); так само в Словнику Беринди 1627 р. маємо "червоных".

Списуючи, автор Алфавита часто сильно перекручує слово, а це вказує, що воно справді було йому чужим, "иностранним", напр., безенций зам. безецний, дактори (двічі) зам. доктори, бране зам. брана (брама), зогут зам. когут ст. 162 (і це подається на букву **з**!), гецы зам. герцир 95б, саижарня зам. спижарня, ненздний зам. нендзний, торгова зам. торвога (тривога), ескинь зам. яскиня і т. ін. Завжди пише **жд** зам. українського **дж**: ражду, шнижду, сваждую.

Пояснення українських слів часом подані невідповідно або й недокладно, напр.: в о л о ц ю г а—льстецъ, или ласкатель, или похлѣбуяй; к л я ш т ы р ь — игуменъ, к у н ш т а — побѣда или одолѣніє; р а т у ш а — разбойный дворъ или палата, т р у н а — престолъ, ѳ а л ш и в ы й —

величавый или гордый, чекаша — радѣша; при слові примушую повторено те саме пояснення, що тільки що дано при слові пилную: прилѣжу, й т. ін.

В Алфавиті багато слів польських, але джерело їх показане українське, — Граматика чи Лексис 1596 р. (правда, того часу в українській літературній мові справді було не мало полонізмів): всетечный, дуθаніє, драпежство, драпежца, заθразованіє, звалченый, зельженіє, зелживость, зецность, крыжъ, лацный, навалность, опатрность, перхливость, позвлаща, розтыркъ, укрижованъ, утрапеный, θрасовливость, хвѣюся, цудность, шижду, шкарядная, Ян, і ін.

Давній український вплив відбився на письмі автора Алфавита ще й у тому, що він замість ґ, яке бачимо вже в друках українських кінця XVI-го віку, особливо ж у Мелетія Смотрицького та Памви Беринди, пише старе **кг**: кгвалтъ, кгелетка, кукглярство, срокгій, θикга, шпякги, кгляцыес (ледъ), кграндо; також: плиотка зам. московського плетка, пор. тетка 343б. Це писання **кг** замість **ґ** так само вказує, що наш Алфавит раннього походження.

В Алфавиті сотні чужих слів, які автор його брав з українських джерел, напр. абдика, абдекар, вѣтія, коруна й т. ін., але я їх до свого Словничка не вношу. Пояснення чужих слів таксамо нерідко невідповідне, напр.: универсалисъ — убытокь 342б.

Що автор Алфавита читав якісь українські переклади Св. Письма, й з них вибирав до своєї праці слова, про це свідчать такі приклади, як на ст. 308: скуткове — дѣла, а на полі зазначено джерело: Псалом 143.

Ми маємо ще дуже мало матеріялу для історії свого давнього українського словництва, а тому, сподіваюся, буде цінний і той Словничок, що я нижче тут подаю його. Алфавит писаний правописом свого часу, але я з технічних причин, друкую його тут гражданкою, без винесень та без тител. Слова в Алфавиті дуже часто подаються не на свойому місці, напр.: за працю подається на букву **З**, без гомону на **Б**, в келиху на **В**, не шляхетний, не дбаю, не зопсованіє, на зрадѣ, на купу на **Н**, і т. ін. Звичайно, я подаю їх тут за докладним азбучним сучасним порядком.

Невеличкий Словничок, якого я друкую тут, дає немало цікавого матеріялу й етимологічно-семантичного характеру, цебто показує історію розвитку значення того

чи іншого слова, а це збільшує його цінність. Див., напр., слова: глумлюся, голь, гробля, дощадку, друзкъ, дука, зрада, мѣзерный, ногавицы, омана, партаютъ, черевики, штука, щирость, щирій, щуплъ, ярина й г. ін.

Українські слова звичайно подаються з правильними українськими наголосами. Щодо пояснень, то в їхній мові наголоси російські.

В історії української культури мій Словничок має видатне значення, бо це перший нам відомий українсько-російський словник, складений на початку XVII ст. росіянином для потреб російського читача. Видно, така потреба була, бо росіяни часто користалися тоді з українських книжок.

Автор нашого Алфавиту був для свого часу людиною не малої освіти. Супроти української мови він не заражений жодною політикою, і містить українські слова просто серед "иностранных рѣченій", але української мови, як мови окремої, він ще не знає.

III.

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СЛОВНИК.

А

Або — зане, или ибо 68.*

Б

Ба́рта — топор 77.
Безе́нцый (=безецный) — безстудный, или безсрамливый 77.
Блюзнерство — хула.
Боло́банъ — палатаносъ (птах) 276б.
Боля́чка — враска, или порокъ 82.
Бра́не (=брана, брама), ла., — врата 74б, бро́на—ворота 77.
Буду́ю — зижду 77б.
Бунтовникъ — мятежникъ 77.
Бурми́стръ, рим, — правителы земли, или болшей рядца 75, протоконсулъ, или болшой дука царев 260.
Бусю́ль — журавль 77.

В

Ва́га — вѣсъ 82.
Вале́чный, ли., — выборный воинъ 79. 93.
Валка — борба 93б.
Ва́лчю — борю, или сопротивляюся 93б, звалченый — преборимый 162.
Ва́пно — мѣлъ 93б.
Варцабно — иго 93б.
Варца́бо — зерно тавлійно 93б.
Велби́ти, ла., — прославити, прославляти 82.
Вече́ря — поздной обѣдъ, или ужина 81б.
Выдовбую — ваяю, рекше рѣз рѣжуть на образъ, или на обрѣзь 93б.
Вита́ю — єже кто путь мимоходя, и в домъ чій вшедъ, мало почиетъ, или нѣколико время ту пребудетъ, яко страненъ, и таковоє пребываніє в чюжемъ дому наричется витаніє, єже єсть иностранствіє 82б.
Выхова́ніє — житіє, пребываніє 93б.
(Віно), вѣйно, — написаніє, єже кто обручитъ себѣ

---

* Цифри визначають листа Алфавита, де вміщене слово. Зворотна сторона листа зазначається буквою б.

невѣсту и творить писаніемъ крѣпость промеж себе, и то писаніе наричется вѣйно, и прикия (на полі джерело: Предста Царица) 91б. — 92.

Волна, рекше шерсть 386б.

Волоцю́га — льстецъ, или ласкатель, или похлѣбуяй 93б.

Всете́чный — дерзый, или на все дерзостный 82б.

Г

Галу́нъ — квасцы 100б.

Гажде́ніє — наричется злоукорныя рѣчи и досажденіє 102.

Га́ньба — хула 101б.

Ганю́ — хулю 101б.

Ге́монъ — предстатель воиньствъ, или князь 96.

Ге́тманъ — тысящникъ над воины, или воєвода 95б.

Ге́цы — оружникъ 95б (Зизанія герцир), та(тар.).

Глумля́хся — поучахся (Псалом 118) 98, поглумлюся — поучюся 278. (Це старе ц. слов. слово).

Го́йный — щедрый 101б.

Го́йность — щедротство 101б.

Голь (=гілка) — вѣтвь 101б.

Го́монь — молва́ 101б, без го́мону — без печали, или без молвы 76б — 77.

Горне́ць — горшекъ 101.

Гро́бля — острогъ (Пророк Иєзек.) 100.

Гу́ня — овчинная одежда 322.

Гу́θы — воины 95б, полки 101б.

Гуче́ніє, негученіє — тишина 240б.

Ґ

Кгвалтъ — ну́жда 203б.

Кгеле́тка — стамна, єже єсть жбанъ 203.

Д

Даскалъ — ученикъ 104.

Дба́ю, не дба́ю — небрегу 240б.

Де́бело — толсто 123.

Дидаска́лъ, г. — **учитель 104.**

Дыня; ягода велика, подобна дыни 193б.

Докона́й, ла., — доверши 122б.

(Доктор), да́кторы — книжники, и паки да́кторы наричутся лекари 104.

Доскона́лы, ла., — довершены 122б.

Доща́дку — всячески 124.
Драпе́жца — хищникъ 124.
Дряпежство — ухапленіє, или хищеніє 124.
Драче́ніем (пор. дрочити) — страстми, рекше лютыми язвами, или недуги 124.
Дрижа́ніє — кричаніє 124б.
Друзкъ — сухль, рекше пресохшая древеса 124б.
Дру́кует — книги печатаетъ 125, друко́ва — печатана 125.
Ду́жность — держаніє 124.
Ду́ка, ри., — князь 104, див. вище бурмистръ.
Дуѳа́ніє — дерзновеніє 122б.
Дя́дина — ѳия или тетка 343б.
Дя́чный — благодарный 124б.

Є

Єдва́бь — краска, или сосудъ красилный 152б.
Єзгу́ля (=зозуля), птах 132б.

Ж

Жартъ — кощунство 155.
Жбанъ — стамна, кгелетка 203.
Жорлнѣрь (=жовнір) — воинъ 155.

З

За́вжды — всегда 162б.
За́ледвѣ — єдва́ 162б.
Замордова́ли — замучили, или побили 158.
Запо́лность (=зупелность) — цѣлость 162б.
Засть — паки 162б.
Заѳразованіє (=зафрасованіє) — заколоченіє, или забитіє 162б.
Захо́вываютъ — соблюдают 158.
Збан — кувшинъ 162б.
Зва́лченый — преборимый 162.
Звитя́жца — побѣдник, или одолитель, или воинъ 162б.
Звитя́жство — побѣда 162б.
Звлаща, позвла́ща — винная 271б.
Зго́дливый — смирителный, или смиренъ 162б.
Зго́ла — весма́, или отнюдь 162б.
Зелени́че есть древо, иже и в лѣтѣ, и в зимѣ листвіє имать зелено, а листвіє его подобно зелію, на нем же черницы ягоды растутъ 162.
Зельже́ніє — срамота 162.

Зе́лживость — срамота, или досада 162.
Зе́цность — богобоязньство 162.
Змоцня́ю — твердо творю́, или утвержаю. 162б.
Знидeлый — унылый 162.
Зопсова́ніє, незопсова́ніє — нетлѣніє 241.
Зра́да — ловленіє и лесть 159б, на зра́дѣ — на льсти 241.
Зрадли́воє, єлл., — льстивоє 64б.

І, Ї

Идло́ — пища, или трава 175.
Ідна́чь — хода́тай 165б.
Идню (єднаю) — хода́таю, исправляю, или хода́(та)-йство творю 165б.
Идня́ю — увещѣваюся 175.
Идь — ядь, или пища 175.

К

Калама́ри — чернилница 191; **колама́рь** — чернило 187б.
Кораніє (=караніє) — наказаніє 203.
Кара́ючий — учитель, иже єсть наказатель 203б.
Келих, в кели́ху — в чаши 82.
Клейно́тъ — увясло 203б.
Кля́штырь, ла., — игуменъ 187.
Кобылки — коники травныя 280б.
Зо́гутъ (=когут, ст. 203б: ко́гутъ) — пете́лъ, рекше куръ 162б.
Ко́лдра — простира́ло 203.
Коли́бы — кущи, шатеръ 292. (Є й ц. сл. слово к о л и б а).
Колома́рь — чернило 187б.
Комо́ра — саижарня (спижарня), хранилница 203б. спижарія 322.
Ко́ники — лядвія 203, ко́ники травныя — кобылки 280б.
Коно́бь — котелъ, или водоносный котликъ 188б.
Кору́на єпископьская, — чепець, митра 362.
Корша́къ — лупись, лупи —корша́ки 210б.
Косто́лъ, ла., — церковь 181.
Коха́ніє — прилѣжаніє, или подвигъ 203б.
Кре́йда — мѣлъ 203.
Крыж, ла., — крестъ 181.
Кти́торъ — создатель, или строитель 178 — 178б.

Кукглярьство — привидѣніє, или призра́къ, или ома́на 203б.

Ку́ншта — побѣда, или одолѣніє 203б.

Ку́пы, г., — гряды иже во огородѣ, иже сподьі и лѣхи наричются 189б; на купу — на утѣканіє, или на уристаніє 241.

Куфликъ, или куфиликъ — чаша 182 — 183б.

Кшта́лтомъ — образомъ 203б; накшъта́лтъ — ку́бчикъ (!) 240б.

Л

Ла́годна — угодна, или нѣжлива 209.

Лагодя́ — угождая 209.

Ла́йна — калъ 209, писо́сь 269.

Ланцу́ги — желѣза, єже єсть узы желѣзны 209.

Ла́тка — черепинка 211.

Ла́цный — благопріятный, или ла́сковый, и милый 215.

М

Магистра́тусъ, г., — мастер, или старѣйшій сторожемъ 217.

Магниѳикосъ, г., — велможа 217.

Малже́нъ — мужь и жена 108б.

Малже́на — мужь да жена 218.

Маргра́бій, г., — воєвода болшой 217.

Ма́рность — суєта 225.

Марша́локъ — дворецкой 217.

Мѣзе́рный — окаянный 231.

Молва́ — го́мон 77.

Муля́ре — каменщики 217б.

Му́ринъ — єфіопъ, араблянинъ 127; мурскія страны человѣкъ, єсть же обычай писанію мысленно муринами и бѣсовъ нарицати, черности ради лиц ихъ 218.

Н

Нава́лность — волненіє 241.

На́глость — напрасньство, єже напрасно возгордѣтися на ярость, и огорчитися гнѣвомъ 240б.

Наглъ — напрасенъ 240б.

Нарека́ніє — роптаніє 241.

Наро́комъ — прозваніємъ, или нареченіємъ 240б.

Нафѳа — смѣшаніє, воскъ, лой, смола со смердящим каменіємъ 236б.

Нездный — бѣдный, или окаянный 241.
Нехáй — да 240б.
Ныдѣю — унываю 240б.
Нидети, зникéлый — унылый 162.
Ногавйцы — настегньны 240б.

О

Огиждýю — сваждую 256б.
Огóрнéный — осяжимый 256б. 240б.
Оздóба — благолѣпіє 256б.
Омáна — привидѣніє, или призрáкъ 203б.
Опáтрьность — опасеніє 256б.
Опéнтаньє — бѣсныя 251.
Оѳéра, г., — даръ 251, ла., или жертва 256б.
Оѳира, ри., — молебень. А в Патерицѣ Отцы продающи клобушцы и вретища, о аѳйра пишется, кашица, или зелія ница, а индѣ оѳира пишется приносъ, єже кто что Богу принесетъ 254.
Оцéтъ — уксусъ 251б.

П

Пазнокти — копыта двоєныє 270б.
Палáцъ — чертогъ, єже єсть невѣстникъ 271б.
Паралйжемь — жилами 261б.
Паркáн — забрало 270б.
Пáртають — погрѣшають, или оскудѣвають 269б.
Пѣвность — извѣство 271 — 271б.
Пѣвную — извѣствую 271б.
Пéвнымъ — увѣщателнымъ 271б.
Перескажца — пакостник 272б.
Перль — бисеръ, єже єсть жемчюгъ драгій 271б, перлáми — бисером 277б.
Шукáніє — взысканіє 365б.
Перхлйвость — ярость 277б.
Пйлность — прилежаніє, или осторожность, или бодростноє стороженіє 272б.
Пйлную — прилѣжу 272б.
Пѣшки — педесъ, г., 262б.
Плюгáвоє — скверна воє, или блядивоє, рекше лживоє 270б.
Плюгáвость — скверна, или нечистота 273.
Плиóтка — велерѣчивый 270б.
Поворóзіє — вязаніє, и узлы 271б.

Поганбе́ніє — хуленіє 270б, похуленіє, или злоречіє 271б.

Поглумлю́ся — поучюся 278.

Подскарбе́й — тезавраріусъ 330.

Подстрѣшіє — зижденіє 271б.

Позвла́ща — винная (!) 271б, див. **звлаща.**

Позыча́ю — заємлю 271б.

Поли́ца — доско 106б.

Поста́въ — полотнище сукняноє 262.

Потылица — окцыпутъ, ри. 251.

Потлумля́ю — нищую 271б.

Поту́жность в мо́лвѣ — срокгость 323б.

Пра́гну — жажду, или пити хощу 270б.

Пра́ца — труды 271б, усиліє, єже єсть труды 242б, за пра́цю — за труды 162б, пра́цей — дѣла́ній, или трудовъ 277б.

Працу́ю — труждаюся 271б, працу́ютъ — дѣла́ютъ 277б.

Прииу́шую — прилѣжу 273.

Про́ба — вѣданіє, доразумѣніє, или искусство коєго художества 271б.

Пробу́ю — доразумѣю тщася, или искушаю 271б.

Пронырьство — лукавство 277б.

Простира́ло — колдра 203, скатерть, или плащаница 322.

Псуючійся, непсу́ючійся — нетлѣнний 241.

Пу́га — желудки дубовыя 270б.

Р

Ра́жду (=раджу), г., — совѣтую 289.

Рату́ша, ли., — разбойной (губной) дворъ, или палата 287б.

Рахма́ни — человѣцы суть, иже живут близъ рая, в дрязгу древесъ, нази пребывающе, и ничтоже имуще свѣта сего 93; в рахманѣхъ за Индією 249.

Розтыркъ — незгода, или распря 289.

Роскош, в роскошехъ — в гнѣвѣ 93б.

Руса́лія — игрища, или игры скомрашескія 287б.

Ря́дца болшой — бурмистръ 75.

С

Сагайда́къ — тулъ 333.

Село́, — весь, дрвня (деревня), а не село́, ино бо село́ а ино весь 80б.

Ска́рги покладаніє, или оглаголаніє, или поемленіє 322.

Ска́ржца — разоритель 322.

Ско́рка, ско́ра — овчина, или овчинная одежда, или гуня 322.

Ску́ткове — дѣла (Псалом 143) 308; подле ску́тковъ (ла) его — по дѣлом его 82.

Слота́ — пояснює слово "пагне" 268б.

Смокъ — змій 307б.

Спа́докъ — наслѣдіє, стараніє, попеченіє 322.

Спижа́рія — хранителница, или комо́ра 322.

Спижа́рня (написано: саижарня) — комора, хранителница 203б.

Справу́ю — промыслъ творю 322. Справу́ю тане́ць — ликовствую 333.

Спуде́и — тщаніє имущіи 322.

Сро́кгій — бѣдный 323б.

Сро́кгость — бѣдство, или поту́жность в молвѣ 323б.

Стодо́ла — житница 322.

Сукма́нъ — ряска 287.

Т

Табли́ца — доще́чка 333.

Та́нець, ла., — ликъ 333.

Танцу́ю — ликую. Тане́ць справу́ю — ликовствую 333.

Та́рча — щитъ воиньскій 333.

Ташь — селеніє 332б.

Тесе́ль — древодѣл 333.

Тесельство́ — дрѣводѣльство 333.

Тискъ подобенъ колодам, в них же воскъ бьють 333б.

Тлумля́ю, потлумля́ю — нищую 271б.

Тлу́мокъ — бремя, еже бываеть в кораблехъ, или на возах, товаром обремененых 333.

Тома́съ — Фома 323б.

Торго́ва (=торво́га, тривога) — шумъ, или молва, или мятежь 333.

То́рвожень — мятеженъ 333.

Трапи́ли, ла., — мучили 332б.

Траθля́юся — ключаюся, или случаюся 333.

Траθуно́къ — случа́й 333.

Тру́на, ла., — престолъ (!) 332б.

Тучю́ — насищаю 333.

У

Ужива́ю — употребляю 342б.

Укрыжо́ван — распятъ 342.
Ульже́ніє — отрада, єже єсть облегченіє 342б.
Уро́да — буяго или выродка, єже єсть уродивыйся благообразенъ, или тѣломъ великъ и крѣпокъ, то єсть урода 342б.
Уска(р)жа́юся — оповѣдую, или припоминаюся 342б.
Ути́скъ — печаль, или скорб 342б.
Утрапе́ный — утѣсне́ный, или убытченый 342б.
Ушкоже́ніє — обида, или и убытченіє 342б.

Ф

*θ***алши́вый,** *θ*алживый — величавый, или гордый 349.
*θ***а́рба** — краска 349.
*θ***икга** — смоковница 349.
*θ***расова́ніє** див. за*θ*разованіє.
*θ***расо́(вли)вый** — унылый 349.
*θ***расо́вливость** — печаль, унынiє 349, не*θ*расовливость — безпечаліє 240б.

Х

Хале́вы — обувь 358.
Хвѣюся — волнуюся, или влаюся (?) 358.
Хоро́ба — недуг 358.
Хору́жий — оружничей 302.
Хору́ючи — недугуючи 358.

Ц

Цы — єда, или любо 361.
Цыду́ла — свитокъ 361.
Цыцка — сосецъ 361.
Цнота́ — добродѣтель 361.
Цу́дность — доброта 361.

Ч

Чека́ю — варяю, или прежде постизаю 462б.
Чека́ша — радѣша 362, не чекаша — не радѣша, или небрегоша 237б.
Че́лядь мало корми 251б.: О́лига трефитинь хамильянь.
Черни́цы ягоды растутъ 162. Див. зелениче.
Черни́чіє — смоковница дикая, нарицаємая черница 362.
Черева́ки — красныя сапоги 362б.
Чре́ды — стада 362.

Ш

Шарпа́ю — пхаю 365б.
Шарпани́на — хищеніє 365.
Шаѳарь — дворецкой 365.
Шемера́ніє — кричаніє 365б.
Шида́р — ругатель 365б.
Шижду́ (=шиджу) — наигрываю, или ругаюся 365.
Шихова́ніє (=шикованіє) — вооруженіє на брань 365.
Шкаря́даю (=шкарядная) — гнусная 536б.
Шкота (=шкода?) — тщета 365б.
Шляхе́тный, не шляхетный — нечестивый 236б.
Шпечю́ — посмражую 365б.
Шпя́кги (=шпиги) — соглядати, рекше лазутчикъ 365б.
Шту́ка — хитрость, или хитрословіє, єже глаголется витійство 365б.

Щ

Щи́рость — цѣлость 367.
Щуплъ — блѣд, или кощавъ 367.

Я

Янъ — Иванъ 368б.
Ярморо́къ — торжище 368б.
Єски́нь (=яскиня) — пещера 130.
Яри́ну — волну, рекше шерсть (Исая Прр. 1) 368б.

ВИДАННЯ УВАН 1946-1951 р. р.

1—10. **Бюлетень УВАН** — 1946/47.
11. **Літопис УВАН ч. 1. УВАН** в перше півріччя її існування — 1946
12. **Літопис УВАН ч. 2.** Доповідь про діяльність УВАН—1946. Ст. 13.
13. **Віктор Петров:** Провідні етапи розвитку сучасного Шевченкознавства. 1946 р. 37 ст.
14. **Б. Крупницький:** До методологічних проблем укр. історії. 1946.
15. **Запитник** для збирання матеріялів до українського особового й місцевого назовництва. — 1947. Ст. 2.
16. **Українська Бібліотека** при Стенфорд Університеті в Пало Алто, Каліфорнія. — 1947. Ст. 12.
17. **Дмитро Чижевський:** Деякі проблеми дослідження формального боку поезії Шевченка. — 1947. Ст. 17.
18. **Ярослав Рудницький:** Наголос в поезії Шевченка. — 1947. Ст. 60.
19. **Василь Лев:** Лексика ранньої Шевченкової поезії. — 1947. Ст. 10.
20. **Сергій Жук:** Скульптурні портрети Шевченка. — 1947. Ст. 11.
21. **Шевченко та його доба.** Вип. I. — 1946-1947. Ст. 135.
22. **Авторгаф Шевченка 1857 року.** — 1947. Ст. 6.
23. **Л. Биковський:** Національна Бібліотека Української Держави.—1947
24. **П. Курінний і О. Повстенко:** Історичні пляни Києва. Ст. 4 і 17 мап (фотодрук). Ціна $5. неопр., $6 в оправі.
25. **М. Костомаров:** Книги Битія Українського Народу. — 1947. Ст. 60.
26—30. **Літопис УВАН ч. 3—7.**
31. **Літопис УВАН ч. 8.** В справі єдиного наукового центру. — 1948.
32. **Volodymyr Chudyniv-Bohun:** Solution of the Eulers' Problem. Regensburg 1947. G. 20. Price $0.50.
33. **Г. Закревська:** Четвертинні відклади українського Полісся в межах Наддніпрянщини. — 1948. Ціна $0.75.
34. **Яр. Пастернак:** До проблеми поширення й хронології лінійно стрічкової кераміки в Европі. — 1948. Ціна $0.75.
35. **Вол. Мацяк:** Галицько-Волинська Держава 1290—1340 рр. у нових дослідах (циклостиль). — 1948. Ціна $0.50.
36. **Slavistica I:** Завдання слов'янської філілогії й українська славістика. 1948. Ст. 29. Ціна $0.50.
37. **Slavistica II: В. Чапленко:** Українізми в мові М. Гоголя. — 1948.
38. **Slavistica III: Ів. Сидорук:** Проблема українсько-болоруської мовної межі. — 1948. Ціна $0.50.
39. **М. Міллер:** Палеоліт Надпоріжжя. — 1948. Ціна $0.50.
40. **Дм. Чижевський:** Культурно-історичні епохи. — 1948. Ціна $0.50.
41. **Українські Бібліологічні Вісті ч. I.** (В друку).
42. **М. Міщенко:** Фізіологічні основи патогенези. Авгсбург 1948.
43. **Л. Білецький:** Шевченко в Яготині. Авгсбург 1949. Ціна $1.00.
44. **В. Дорошенко:** Літ.-науковий Вісник. Авгсбург 1948. Ціна $0.75.
45. **А. Животко:** Нездійснені пляни видання українських часописів. Авгсбург 1949. Ціна $0.50.

46. **Ю. Сірий:** Із спогадів про українські видавництва. Авгсбург 1949.

47. **Н. Осадча-Яната:** Лікарські рослини, що їх уживає население Правобережної України в народній медицині. Авгсбург 1949. Ціна $0.75.

48. **. Криницький:** Вінклерівські химери та бурдони й проблема організму як цілого. Авгсбург 1949. Ціна $0.50.

49. **Дм. Зайців:** Матеріяли до пізнання фавни жуків-скрипунуватих Лемківщини (Лісових Карпат). Авгсбург 1949. Ціна $0.30.

50. **Дм. Дорошенко:** Розвиток української науки під прапором Шевченка. Вінніпег 1949. Ціна $0.50.

51. **Б. Крупницький:** Мазепа в світлі психологічної методи. Авгсбург 1949. Ціна $0.30.

52. **О. Оглоблин:** Нові матеріяли до історії повстання Петра Іваненка (Петрика). Авгсбург 1949. Ціна $0.30.

53. **Н. Василенко-Полонська:** Палій та Мазепа. Авгсбург 1949. Ціна $0.30.

54. **Л. Білецький:** Віруючий Шевченко. Вінніпег 1949. Ціна $0.50.

55. **Б. Крупницький:** Гетьман Данило Апостол. Авгсбург 1948. Ціна $3.00.

56. **Н. Кордиш:** Рибальство Трипільської культури. Авгсбург 1949.

57. Slavistica IV: J. B. Rudnyc'kyj: Slavic and Baltic Universities in Exile. Winnipeg, 1949. Ціна $0.50.

58. Slavistica V: **Я. Бирич:** Сторінка з чесько-українських взаємин (Український Музей у Празі). Вінніпег 1949. Ціна $0.50.

59. Slavistica VI, **R. Smal-Stocky:** The Origin of the Word "Rus'". Winnipeg, 1949. Ціна $0.50.

60. **Л. Білецький:** Дмитро Дорошенко. Вінніпег 1949. Ціна $0.50.

61. Slavistica VII: **В. Чапленко:** Мова "Слова о полку Ігореві". Вінніпег 1950. Ціна $0.50.

62. Slavistica VIII: **I. Мірчук:** Das Daemonische bei den Russen und den Ukrainern. Augsburg 1950. Ціна $0.50.

63. **Л.Білецький:** Омелян Огоновський. Вінніпег 1950. Ціна $0.50.

64. Slavistica IX: **Я. Б. Рудницький:** Slavistica Canadiana. Вінніпег 1950. Ціна $0.50.

65. Slavistica X: **Geo. W. Simpson:** The Names "Rus'", "Russia", "Ukraine" and their Historical Background. Winnipeg, 1951. Ціна $0.50.

66. Slavistica XI: Митр. Іларіон (**Проф. І. Огієнко**): Українсько-російський словник початку XVII-го віку. Із історії культурних впливів України на Московію. Вінніпег 1951 р. Ціна $0.50.

Праці від 1 — 23 і 26 — 31 вичерпані. Дальші випуски в підготовці. Замовлення в Канаді й Америці слати на адресу:

UVAN, P.O. Box 3597, Station B.,
Winnipeg, Man., Canada.

SLAVISTICA

A series of non-periodical publications relating to Slavic languages, literatures, cultures, ethnography, archeology, the ancient history of the Slaves, etc., with special attention to the problems of Eastern Slavic world.

Editor-in-chief
JAROSLAV B. RUDNYC'KYJ

To date the following issues have been published:

No. I — **The tasks of Slavic Philology and Ukrainian Slavistics** (in Ukrainian language), Augsburg, 1948.

No. II — V. Chaplenko: **Ukrainianisms in the language of M. Hohol (N. Gogol)** (in Ukrainian language, with a French resumé), Augsburg, 1948.

No. III — Ivan Sydoruk: **The problem of the Ukrainian White-Ruthenian Lingual Boundary** (in Ukrainan language, with English and German resumés and with 2 maps), Augsburg, 1948.

No. IV — J. B. Rudnyc'kyj: **Slavic and Baltic Universities in Exile** (in English language), Winnipeg, 1949.

No. V — J. Byrych: **A Page from Czech-Ukrainian Relations** (Ukrainian Museum in Prague), (in Ukrainian language), Winnipeg, 1949.

No. VI — R. Smal-Stocky: **The Origin of the Word "Rus"** (in English language), Winnipeg, 1949.

No. VII — V. Chaplenko: **The Language of "Slovo o Polku Ihorevi"** (in Ukrainian language with an English resumé), Winnipeg, 1950.

No. VIII — I. Mirtschuk: **Das Daemonische bei den Russen und den Ukrainern** (in German language). Augsburg 1950.

No. IX — J. B. Rudnyc'kyj: **Slavistica Canadiana A.D. — MCML** (in English and Ukrainian), Winnipeg, 1950.

No. X — Geo. W. Simpson: **The Names Rus', Russia, Ukraine and their Historical Background** (in English language), Winnipeg, 1951.

No. XI — Metr. Ilarion (Ohienko): An Early 17th Century **Ukrainian-Russian Dictionary** (in Ukrainian language), Winnipeg, 1951.

Price: 50¢ per copy.

Obtainable at:

UVAN

P.O. Box 3597, Station B., Winnipeg, Manitoba, Canada.